



דרושבו

בס"ד

פרשת תזריע-מצורע, תשע"ז, מספר 1217

"ונתתי נגע צרעת בבית"

נתן אביעזר

ספר החינוך, מצווה קסט), אבל הוא אינו טמא. רואים אפוא שאין הסימנים קובעים את טומאת הצרעת, אלא הכוהן בהכרזתו. לו היינו מתייחסים לצרעת כאל מחלה, ואל הכוהן כרופא, מדוע כה מרכזית הכרזתו של הכוהן? אבחנת רופא הרי אינה יוצרת מחלה.

זאת ועוד, אם הכוהן אינו בקיא בסימני צרעת, ונמצא חכם שאכן בקיא, החכם הבקיא בודק את האדם הנגוע ומודיע לכוהן מה להכריז: טמא או טהור (רמב"ם, הלכות טומאת צרעת ט, ב). רק אחרי הכרזתו של הכוהן, התקופה של טומאת הצרעת של הנגוע מתחילה, ואין שום משמעות הלכתית להודעתו של החכם.

• דיני צרעת חלים רק על יהודי אך אינם חלים על גוף הגוי, כפי שהמושג של טומאה בכללותו שייך ליהודים בלבד. סימני צרעת בגוף הגוי נחשבים למחלה גרידא.

• לצרעת הגוף ישנן השלכות גם לגבי אדם אחר. אם אדם טהור נוגע במצורע, הוא מקבל טומאה (שם יא, ב). אולם, אם יהודי נוגע בגוף של גוי שיש לו אותם הסימנים, היהודי נשאר טהור. לו הייתה צרעת נחשבת למחלה מדבקת, מדוע קיים הבדל בין נגיעה ביהודי לבין נגיעה בגוי? הרי בשני המקרים הייתה סכנת הידבקות זהה!?

עד עכשיו עסקנו בצרעת הגוף. נפנה עתה לצרעת הבגד. צרעת הבגד חלה על בגד של יהודי בלבד (שם יג, ב), ודיני הצרעת אינם חלים על בגד של גוי; לסימנים של צרעת בבגד של גוי אין כל משמעות הלכתית.

לאור האמור לעיל, מעניין לשאול מה קובעת ההלכה במקרה שיהודי קונה בגד עם סימני צרעת מגוי? התשובה היא, שברגע שהבגד נמסר לרשות היהודי, מיד יש משמעות הלכתית לסימנים, ובהכרזתו של הכוהן מדובר בצרעת הבגד, כאילו נולדו הסימנים זה עתה

דיני צרעת משתרעים על פני שתי פרשיות בתורה: "תזריע" (צרעת הגוף והבגד) ו"מצורע" (צרעת הבית). דינים רבים אלה מהווים את הנושא של מסכת שלמה במשנה (מסכת נגעים), ושל קבוצת הלכות שלמה ב"משנה תורה" של הרמב"ם (הלכות טומאת צרעת). למראית עין, צרעת הגוף היא מחלה גופנית כמו כל מחלה אחרת, הפוגעת בגוף האדם, וצרעת הבגד והבית אינה אלא עובש. אך התורה ומסורת התורה שבעל פה מייחסות לצרעת משמעות אחרת לחלוטין: הצרעת היא סימן מהקב"ה המצביע על כך שהתנהגותו של האדם אינה כשורה ועליו לחזור בתשובה, ככתוב ב"ספר החינוך" (מצוות קסט, קעא):

ולא יקח הדבר כחלי הבא במקרה, אלא יתן לב עליו וידע כי גודל עווננו גרם אותו... שיקח דמיון בנפשו בהרחקתו מבני אדם כי בסיבת החטא ירחק האדם מכל טוב למען ישוב מדרכו הרעה.

גישה זו של המסורת לנגע הצרעת מוצאת את ביטוייה בדיני הצרעת, שאי-אפשר להבינם אם מדובר רק במחלה. נביא כמה דוגמאות:

• אם אדם רואה על גופו סימני צרעת, עליו לפנות לכוהן לבדיקה. אבל עד שהכוהן בודק ומכריז שסימנים אלה הם אכן סימני צרעת, האדם נשאר טהור (רמב"ם, הלכות טומאת צרעת ט, ב). אם האדם, בעל הסימנים, אינו פונה לכוהן לעולם, הוא נחשב טהור לאורך כל חייו. באי-פנייתו לכוהן, אותו אדם מבטל מצוות עשה מן התורה (וי' יג;ב);

⁴¹ פרקי מחקר ליום העצמאות, עמ' 74. וכן שם, עמ' 88. וכן: הרב שג"ר, ביום ההוא: דרשות ומאמרים למועדי אייר, ירושלים תשע"ב, עמ' 270-267.

* נתן אביעזר הוא פרופסור (אמריטוס) במחלקה לפיזיקה באוניברסיטת בר-אילן, ומחבר הספרים: "בראשית ברא" ו"אמונה בעידן המדע".

את הדין הזה לומדים מהפסוק: "כִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לְאֶחְזָה, וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֶחְזָתְכֶם" (וי' יד:לד). מילת המפתח פה היא "אחוזתה". לא "בעלות" אלא "אחוזתה" היא הקובעת אם זה בית של יהודי שיכול להיטמא בצרעת. דין זה קשור כמובן למצוות יישוב ארץ ישראל; אם הקב"ה נתן לעם ישראל ארץ מיוחדת, ברור שראוי לכל אחד ואחת לקבל בהתלהבות את המתנה היקרה הזו, ולעלות ארצה.

ולבסוף, נברר את המעמד המיוחד של ירושלים. למרבה הפלא, בית יהודי הנמצא בירושלים אינו יכול להיטמא בנגע צרעת (רמב"ם, הלכות טומאת צרעת יד, יא). אפשר היה להניח, שאם ארץ ישראל מיועדת למגורי יהודים, על-אחת-כמה-וכמה ירושלים מיועדת לכך, וממילא תחול בה צרעת בתים. מדוע א"כ נבדלה בעניין זה דווקא ירושלים?

התשובה היא, שעל-פי התורה, ירושלים נחשבת כשייכת לכלל ישראל, ולא התחלקה לשבטים. לכן, בית הנמצא בירושלים אינו יכול להיות רכוש של יהודי פרטי, ומכאן שעונש הצרעת על התנהגות בלתי ראויה של אדם פרטי אינו יכול לחול על רכוש של כלל ישראל.

לסיכום, קיימים שני עקרונות בדיני צרעת בתים. הראשון הוא חשיבותה של ארץ ישראל לעם ישראל, והשני הוא מרכזיותה הרוחנית של ירושלים ליהודים. לשני עקרונות אלה נודעת משמעות מיוחדת גם בימינו אנו.

הדף השבועי מופץ בסיוע קרן הנשיא לתורה ולמדע, ומופיע גם באתר המידע של אוניברסיטת בר-אילן בכתובת:

<http://www1.biu.ac.il/parasha2>
כתובת דוא"ל של הדף: dafshv@mail.biu.ac.il
f [הדף השבועי - אוניברסיטת בר אילן](#)
יש לשמור על קדושת העלון

עורך: פרופ' יוסף עופר
עורכת לשון: רחל הכהן שיף

(שם יג, ב). יתר-על-כן, תקופת שבעת הימים של הסגרת אותו הבגד, מתחילה מיום רכישתו על-ידי היהודי, למרות שסימני הצרעת הופיעו על הבגד קודם לכן, עוד בתקופה שהיה הבגד ברשות הגוי. מדינים אלה ברור, שסימני הצרעת בבגד אינם אלה שקובעים את מציאות הצרעת.

דיני צרעת בתים מעניינים אף יותר. כאמור, סימנים בגוף או בבגד של גוי אינם מהווים "צרעת". באותה מידה, דיני צרעת הבית חלים רק על בית של יהודי ולא על בית של גוי. אך קיים הבדל עקרוני בין צרעת הגוף או הבגד מצד אחד לבין צרעת הבית מצד שני. דיני צרעת הבית חלים אך ורק אם ביתו של היהודי נמצא בארץ ישראל, ואין שום השלכות הלכתיות לסימני צרעת המצויים בביתו של יהודי הגר בחוץ לארץ (שם יד, יא).

מהו הקשר בין צרעת הבית לבין ארץ ישראל? הרי צרעת הגוף וצרעת הבגד חלות גם בחוץ לארץ. מדוע א"כ שונים דיני צרעת הבית?

מדיני צרעת הבית למדים מה הוא תפקידה המרכזי של ארץ ישראל בחיי היהודי. מדברי התורה עולה שוב ושוב שהמקום האידיאלי למגורי יהודי הוא בארץ ישראל. חיי היהודי בחוץ לארץ נחשבים לארעיים ולבלתי-טבעיים. בהתאם לכך קיימת הבטחת הקב"ה: "וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ... אֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ דָּרַשׁ אֹתָהּ, תִּמְיֵד עֵינֶי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מִרְשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה" (דב' יא:יא-יב). ושוב: "וְקִבְצָךָ מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפְיָצָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה. אִם יְהִי נִדְחָךְ בְּקִצְהָ הַשָּׁמַיִם, מִשֶּׁם יִקְבְּצֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ וּמִשֶּׁם יִקְחֶךָ" (שם, ל:ג-ד). הרעיון הזה נמצא גם בהגדה של פסח על שהותו של יעקב אבינו במצרים: "שלא ירד יעקב אבינו להשתקע במצרים אלא לגור שם", ובלשון אחר הוא מופיע גם בתפילת העמידה. שם אנו מבקשים מהקב"ה שלוש פעמים ביום: "תקע בשופר גדול לחרותנו ושא נס לקבץ גלויותינו וקבצנו יחד מארבע כנפות הארץ".

אנו לומדים ממקורות אלו, שהבעלות האמתית של יהודי על ביתו תקפה רק בארץ ישראל. משום כך, בית של יהודי בחוץ לארץ אינו יכול להיטמא בצרעת, משום שהיהודי אינו הבעלים האמתי עליו, בלי קשר למה שרשום בטאבו.